

„עצת מומחים“

(כרקע לתמרני בריטניה במזרח)

ב־6 במאי נתפרסמה ב„פולטיין פוסט“ כתבה מקהיר על „מסע תעמולה אנגלו-מצרי נגד ארה״ב“, ובה מדובר על העתונים האנגליים במצרים המשקפים את נקודות המבט של הצירות הבריטית ושל „צ׳תהמהאוס“. כידוע „צ׳תהמהאוס“ שבלונדון הוא מעונו של ה„מכון המלכותי“ לעניינים בין-לאומיים, אשר היה — ביחוד בשנות המלחמה — למוסד הקשור קשר מהודק עד מאוד עם מיניסטריוני החוץ והמושבות הבריטיים. מהי נקודת מבטו זאת, הנזכרת בכתבה הנל? הנקודות הבאות, שבקטעים ממאמרו של י. פ. סטון „הטורים של המזרח-התיכון“, אשר נתפרסם החורף ב„ניישן“ האמריקאי, עשויים לשמש רקע מאלף ביותר להערכת תמרונותיה המפתיעים של בריטניה מלפני מינוי ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית, במהלך עבודתה ולאחר הגשת הדו״ח שלה — „הודעת אטלי“ בכלל זה. בעל המאמר ציין, כי „היה לפניו אוסף של שלושה תזכירים על ידי קבוצת קהיר של „צ׳תהמהאוס“.

„האינטרס של בריטניה מאז ומתמיד באותו „מקום העוובה החברתי והכלכלי“, לפי תיאור מומחי קבוצת קהיר, הוגדר על ידם כ„שילי מעיקרו מתמיד“ (דהיינו: למניעת דברים בלתי רצויים יותר מאשר להשגת מטרות רצויות) — זהו הדבר שיש בו אולי לסייע להבנת הסיבות, שגרמו לכך שהמקום נשאר „מקום עוובה“ כנל.

דאגתה הרבה של בריטניה צריכה, לפי התזכיר, להיות מניעת נפילתו של המזרח התיכון בידיים „שתיינה חזקות למדי ויכולו להשתמש ביתרונות האינטרטיגיים כאמצעי להכשלת מעמדה העולמי של בריטניה“...

הדו״ח של המומחים מציין רצון לתקווה, שאם יבוצע הספר הלבן ויקויים איסור ההגירה היהודית ורכישות הקרקע בארץ-ישראל, יהיו ערביי ארץ-ישראל נכונים לקבל „דחיה, או לפחות הגשמה הדרגתית עד מאד, של ההבטחה הנוספת שבספר הלבן בדבר המדינה הבלתי תלויה ומנהלת את עצמה בא״י“... המומחים רואים כפרספקטיבה את בניינו של גוש ערבי על חשבון הצרפתים והיהודים, אך לאו דוקא על חשבון האינטרסים הבריטיים. מהיבטים הם את האחדות הערבית, אבל בפיקוח בריטי. אומרים הם, כי בריטניה „צריכה להיות במצב שתוכל להשתמש בארצות הערביות „שימוש צבאי בלתי מוגבל“ בימי מלחמה, ולמנוע שימוש כזה מאויביה, או מאלה העלולים להיעשות אויביה!“

לבריטניה צריכה להיות הזכות „להשתמש בנמלים ובשדות-התעופה של הארצות הערביות“ ולפקח על קווי התחבורה העיקריים העוברים דרכן, ובכלל זה על קווי צינורות הנפט.

אי אפשר להבטיח לא את עמדתה הצבאית ולא את עמדתה הכלכלית, אומרים המומחים הקהירים, „אלא אם כן יהיו הארצות הערביות, — או לפחות אותן שבהן מרוכזים האינטרסים העיקריים שלה, — נתונות לשלטון ממשלות יציבות, אשר או שהן עצמן נמצאות תחת פיקוח בריטי, או שהן ידידותיות, או נכונות לתאם את מדיניותן בעניינים בעלי הערך לזו של בריטניה“.

בריטניה אינה צריכה, — גם אילו היה באפשרותה לעשות כן, — לנסות לעשות את העולם הערבי לענין הנוגע לה בלבד, למשל כדוגמת הודו. לא הערבים ולא המעצמות

הגדולות לא היו מתירות דבר זה. ועוד: „דבר זה היה מסיל מעמסה כבדה מדי על יכולתה של בריטניה“. הם מציעים מערכת בסיסים בארצות הערביות, הנתונות לאיוז מסגרת של נאמנות בין־לאומית...

„אין פרושו של דבר“, נחפזים המומחים להוסיף, שההחזקה הצבאית עצמה בבסיסים אלה תקיים ע"י קבוצה של מעצמות; קשה לשער שמעשים מסוג זה במשותף יצליחו, אלא שפירושו של הדבר הוא, כי בריטניה הגדולה תפעל בתורת נאמן מטעמה למשל של „ועדה למזרח התיכון“, שהיא עצמה תהיה אחראית בפני הרשות הבין־לאומית הכוללת. באופן כזה היתה הסמכות הבין־לאומית מקטינה את המעמסה על היכולת הבריטית. ואז „ארגון האומות המאוחדות“ החדש מתגלה כמועיל גם מבחינה נוספת. כי לפי אותה תכנית היו המדינות מזכות את המדינות הערביות החדשות ב„שוויון“ יותר מאשר ב„עצמאות“. אם תוותרנה כל האומות על משהו מריבונותן לרשות הבין־לאומית, לא יוסיפו הערבים לדרוש שריבונותם שלהם תהא בלתי מוגבלת“. כך לובש אימפריליזם מחלצות בין־לאומיות.

מומחי „צ'תמהאוס“ אומרים, כי קו המדיניות אשר צויין על ידם, „היה, כפי שיש לשער, מתאשר ע"י רוב נושאי המשרה הבריטיים נכבדי־הדעה (הישנם כאלה שאינם נמנים על סוג זה? — י. פ. טון) שבמזרח־התיכון“. וכן היה עלול קו זה להתקבל ע"י הנבונים ותופסי העניין יותר שבין המנהיגים הערביים. אך, לדאבון לב „ישנם גם מנהיגים אחרים, ואתם חלק גדול של אנשי השורות, אשר נתמלאו מרירות רבה כל כך בשל המדיניות הבריטית ב־25 השנה האחרונות, שאינם נכונים עוד לשתף פעולה עם בריטניה“. על בריטניה לסייע בידי המתונים להגיע לידי הנהגה. אך דבר זה אין להשיג אלא באם „תיושבנה באופן מניח את הדעת כמה שאלות התובעות פתרון לאלתר“. ומה הן אלו? „השתים החיוניות ביותר הן, כמובן, של ארץ־ישראל ושל סוריה והלבנון“. הפתרון האי, כפי שכבר ראינו, הוא הפסקת העליה היהודית ורכישות הקרקע. הפתרון לסוריה וללבנון הוא: לשכנע את הצרפתים שלא יעמדו על תביעתם למעמד הדומה למעמדה של בריטניה הגדולה בעיראק. אמירת מומחים זו גלוית לב היא. כשם שהיא מגוחכת...

...מה מביא את מומחי קהיר למחשבה, שהגבלות בריטיות על עצמאות ערבית יהיו לפי טעמם של הערבים יותר מן הצרפתיות? האם ההרגשה האנטי־בריטית שבמצרים קלה מן האנטי־צרפתיות שבסוריה?

מבחינה מדינית תוכנית זו היא חסרת טעם....

ה„מתונים“ אשר עליהם סומכים מומחי קהיר אינם מתונים אמיתיים. אלה הנם רבי־שררה פוליטיים ובעלי־קרקעות, אשר יותר משהם חוששים מפני הבריטים חוששים הם מפני תסיסה עצמית בארצותיהם. רוצים הם לראות את ההשגחה הבריטית נמשכת, כדי להבטיח את עצמם ואת זכויות־היתר שלהם מפני התביעה העממית לתיקונים ולתמורה. שותפים הם לחששות־שבמורת־רוח הקיסרותיים של בריטניה כלפי ברית המועצות, והנם מתקדמים פחות מהרבה, אפילו מן האגף הימני, שבשירות הקולוניאלי הבריטי. ודאי שאנשים מסוגו של סיר וולטר סמרט¹ מכירים היטב את הסתירות התברתיות המגיעות לפרקן במזרח התיכון ורואים את הצורך בשיעור מסויים של תיקונים. אך התיקונים, פירושם תיקונים על חשבוננו של בעל הקרקעות הגדול. „באם נתחיל ללחוץ על האפנדים בדבר תיקונים“ אמר נושא־משרה בריטי אחד, „הלא ישאלונו: „מהו, איפוא, ההבדל ביניכם לבין הכולשיביקים?““. הרי שאין אתה יכול לקיים ברית עם היסודות הריאקציוניים ביותר שבעולם הערבי ועם זאת לחכות לתיקונים חברתיים — או ליציבות חברתית.“

1) „היועץ המזרחני“ (ולא במעט כנראה האנטי־ציוני) הותיק שבצירות הבריטית במצרים. — המ ע ר כ ת .